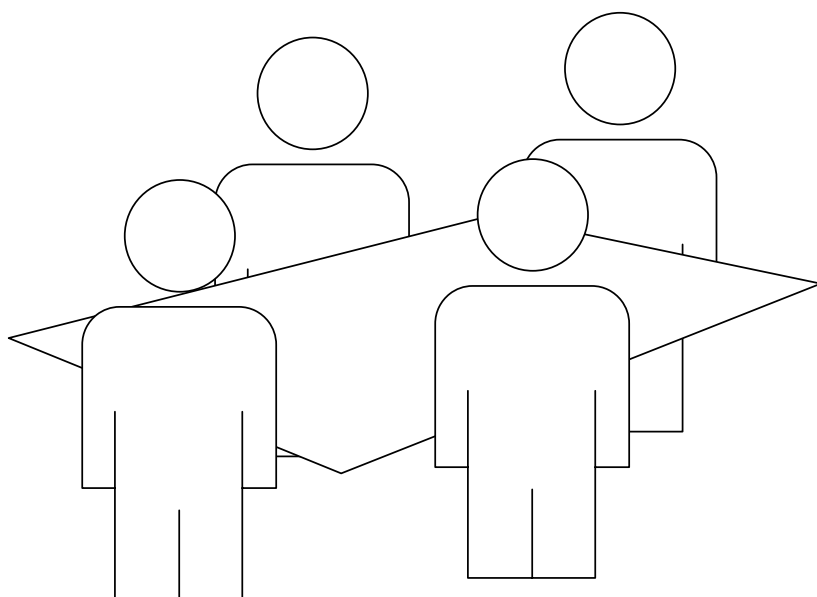

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Факультет початкової освіти та фізичної культури
Кафедра загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти

Рекомендації для підготовки
до практичних, семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна»

УДК 37.01(083.13)
Р 37

Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна» / упоряд. Н. Антонюк, С. Марчук. [Електронне видання]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2025. 25 с.

Методичні вказівки призначені для підготовки студентів до практичних і семінарських занять, а також організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна». Вони містять поради щодо опанування теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань, аналізу педагогічних ситуацій та самостійного опрацювання основних понять і методів педагогіки. Використання цих рекомендацій сприяє систематизації знань, розвитку професійних компетентностей та підготовці до практичної педагогічної діяльності.

Рецензенти:

Оксана Бартків, кандидат педагогічних наук, доцент загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Аліна Циплюк, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто на засіданні кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти (протокол № 1 від 27.08.2025).

Друкується за рішенням Вченої ради факультету початкової освіти та фізичної культури (протокол № 1 від 29.08.2025).

© Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ»	5
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1	5
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2	6
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3	6
Практичні заняття	7
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1	7
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2	8
Самостійна робота студентів	10
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 1	10
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 2	10
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 3	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 «ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ (ДИДАКТИКА). ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ» ..	13
Семінарські заняття	13
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3	13
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4	14
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5	15
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6	16
Практичні заняття	17
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3	17
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4	18
Самостійна робота студентів	20
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 3	20
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 4	21
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 5	22
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 6	23
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 7	23
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 8	24

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі фахова підготовка працівників освітньої сфери вимагає від здобувачів вищої освіти не простого накопичення теоретичного матеріалу, а й набуття вміння ефективно інтегрувати його у практичну діяльність, здійснювати глибокий аналіз навчально-виховних ситуацій, проводити саморефлексію та приймати компетентні професійні рішення.

Дисципліна «Педагогіка загальна» становить основу професійної підготовки майбутніх учителів, оскільки вона закладає світоглядні орієнтири щодо ключових закономірностей процесів виховання і навчання, визначає змістове наповнення та структуру освітнього циклу, а також розкриває важливість ролі педагога у всебічному розвитку особистості.

Саме «Педагогіка загальна» є вирішальною у забезпеченні професійної готовності майбутніх учителів до успішної та результативної роботи в сучасних освітніх умовах. Запропоновані методичні матеріали мають на меті сприяти цілеспрямованій підготовці студентів до практичних занять і семінарів, а також ефективній організації їхньої самостійної роботи, що сприятиме комплексному розвитку як загальних, так і спеціальних фахових компетентностей.

Матеріал, представлений у посібнику, сфокусований на розвитку здатності студентів до гнучкої адаптації у нових навчально-виховних умовах, прояву ініціативності, креативності та підприємливості, а також до генерування новаторських ідей і пошуку оптимальних шляхів розв'язання складних педагогічних завдань у різноманітних професійних контекстах. Не менш значущим аспектом є засвоєння методик та технологій, орієнтованих на особистісно-центроване, компетентнісне та інтегроване навчання і виховання, що дозволить організовувати виховну і пізнавальну активність студентів з максимальною ефективністю. Окремим пріоритетом визначено вдосконалення педагогічної емпатії та навичок коректного врахування вікових, фізіологічних і психологічних особливостей тих, кого навчають, під час освітньої взаємодії.

Ці методичні рекомендації підтримують формування специфічних професійних умінь, зокрема здатність здійснювати планування та прогнозування результативності освітнього процесу, грамотно визначати оптимальний зміст, цілі, форми та методи навчальної і виховної роботи для досягнення запланованих результатів. Також надзвичайно важливою є здатність творчо й інноваційно підходити до організації рухової, навчальної та виховної діяльності, гарантуючи при цьому безпеку, високу мотивацію та всебічний розвиток здобувачів освіти.

Структура даного посібника логічно побудована відповідно до змістових блоків дисципліни, включаючи матеріали для семінарських, практичних занять, а також розділи для індивідуальної роботи. Кожний модуль містить необхідні запитання, практичні завдання та орієнтовні напрями роботи, що сприятиме успішному формуванню фахових компетентностей, відточуванню критичного мислення і вмінню застосовувати набуті знання під час педагогічної практики. Особлива увага зосереджена на темах, які є ключовими для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: аналізі базових виховних напрямків, методичних підходів та організаційних форм освітньої діяльності, а також сучасних вимог до особистості та кваліфікації педагога.

Використання цих рекомендацій стане надійною допомогою студентам у систематизації та поглибленні знань з курсу «Педагогіка загальна», дозволить якісно підготуватися до всіх видів контролю (занять, модульних перевірок) та майбутньої професійної діяльності. Посібник слугує вагомою основою для становлення професійної культури майбутніх педагогів та їхньої готовності до творчої, відповідальної та гуманістично спрямованої роботи з учнями.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ»

Семінарські заняття

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання.

Мета. Поглибити розуміння здобувачами освіти педагогіки як науки, мистецтва й практики навчання та виховання; сформувати здатність аналізувати педагогічні явища, встановлювати взаємозв'язок між педагогічними впливами та результатами розвитку дитини, застосовувати педагогічні знання у практичних ситуаціях; розвивати вміння працювати з науковими джерелами, критично оцінювати власну педагогічну діяльність і усвідомлювати значення безперервного професійного саморозвитку.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1.1. Етимологія (походження) терміну «педагогіка». Сучасні визначення поняття «педагогіка».

1.2. Педагогіка як наука. Предмет педагогіки.

1.3. Основні поняття і завдання педагогіки.

1.4. Галузі педагогічної науки.

1.5. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Виписати із підручників педагогіки, педагогічних словників визначення поняття «педагогіка» (до 5 найменувань) за таблицею 1. З'ясувати зміст поняття «педагогіка».

Таблиця 1

з/п	Джерело	Визначення поняття «педагогіка»
1.	Волкова Н.П. Педагогіка. Київ: Академвидав, 2009. С.12.	Педагогіка (грец. paidos – дитина, ago – веду) – наука, що вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості.
2.		

2.2. Законспектувати із навчальних посібників педагогіки різноманітні підходи до трактування предмету педагогіки (те, що вивчає ця наука) та проаналізувати дані підходи (див. таблицю 2).

Таблиця 2

з/п	Автор джерела	Предмет педагогіки
1.		

2.3. Проаналізувати різноманітні підходи до компонування основних педагогічних понять за наступною формою (таблиця 3):

Таблиця 3

з/п	Автор	Масив основних педагогічних понять
1.		

2.4. Виписати із статті К. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» судження про роль педагогічної науки.

Література:

Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Аненкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 17 – 26.

Бойчук П. М., Марчук С. С., Пушкар Н. С. Професійні якості педагога та його підготовка в контексті ідей К. Д. Ушинського. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 4. С. 3–10.

Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник Київ: Знання – Прес, 2003. С.33 – 37.
- Марчук С., Кабак В., Борбич Н., Ковальчук І. Розвиток педагогічної термінології та становлення понятійно-категоріального апарату педагогіки. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. Вип. 2. С. 35–43.
- Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1.С. 9 – 25.
- Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. С. 9 – 24.
- Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. С. 6 – 8.
- Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. С. 8 – 41.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Основні чинники впливу на розвиток та формування особистості.

Мета. Поглибити у здобувачів освіти розуміння основних чинників розвитку та формування особистості; сформувати здатність аналізувати вплив біологічних, соціальних і педагогічних умов на становлення дитини, встановлювати взаємозв'язок між виховними впливами та результатами розвитку; розвивати вміння застосовувати педагогічні знання у практичних ситуаціях, критично оцінювати власну діяльність і приймати обґрунтовані педагогічні рішення з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Поняття розвитку і формування особистості.
- 1.2. Роль спадковості в розвитку і формуванні особистості.
- 1.3. Вплив середовища на розвиток і формування особистості.
- 1.4. Виховання як провідний чинник розвитку і формування особистості.
- 1.5. Рушійні сили і закономірності розвитку особистості.
- 1.6. Вікові етапи розвитку особистості школяра.
- 1.7. Теорії розвитку і формування особистості.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

- 2.1. Упорядкувати словничок основних понять та термінів із даної теми.
- 2.2. Назвати авторів вікової періодизації людини. Подати їх вікові періоди у розвитку особистості.
- 2.3. Підготувати міркування до дискусії: «Провідні чинники виховання особистості».

Література:

- Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 169 – 181.
- Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Либідь, 2005. С. 51 – 59.
- Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1995. С. 16 – 27.
- Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Рад. школа, 1989. С. 98 – 184.
- Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання – Прес, 2003. С. 42 – 49.
- Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985 С. 41 – 43.
- Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., Київ : Академвидав, 2009. С. 39 – 55.
- Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2002. С. 9.
- Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2003. С. 67 – 101.
- Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. С. 51– 84.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Вивчення та аналіз праці В. Сухомлинського «Сто порад учителям».

Мета. З'ясувати практичні поради, необхідні вчителю у його педагогічній діяльності. Проаналізувати вимоги до особистості і праці вчителя в досвіді В. Сухомлинського. Навчитися складати розгорнуті тези до педагогічної статті, виробити вміння виділяти головне і суттєве в змісті друкованого твору.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Життєвий і творчий шлях Василя Сухомлинського.
- 1.2. Погляди Сухомлинського на мету й завдання виховання.
- 1.3. Основні педагогічні ідеї В. Сухомлинського.
- 1.4. Цілісна характеристика особистості учителя у педагогіці В.О. Сухомлинського.
- 1.5. Покликання до педагогічної праці за науковою концепцією В.О. Сухомлинського.
- 1.6. Культура мовлення вчителів початкових класів за критеріями В.О. Сухомлинського.
- 1.7. Літературна спадщина В. Сухомлинського як складова його педагогічної діяльності.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Загальна характеристика праці В. Сухомлинського «Сто порад учителям»: Передмова автора. Кількість частин, тематика порад.

2.2. Тезисно записати одну із порад В. Сухомлинського (за книгою «Сто порад учителям»), наприклад:

«Про здоров'я і повноту духовного життя вчителя. Кілька слів про радість праці» (порада 2, частина I).

«Як запобігти виснаженню нервових сил у процесі повсякденної діяльності» (порада 3, частина I).

«Порада вчителю, який починає працювати в школі» (порада 37, частина I).

«Поради вчителю, який працює у великій школі» (порада 46, частина I).

«Поради вчителю, який готується працювати з першим класом» (порада 37, частина I).

«Поради відносно щоденника вчителя» (порада 49, частина I).

«Які якості треба мати педагогу як вихователю» (порада 62, частина II).

Література:

Антоненко М. Я. Славний український педагог-гуманіст. Педагогіка і психологія. 2003. № 2. С.36 – 44.

Бондар Л. С. Гуманістичне виховання школярів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського. Педагогіка і психологія. 2004. № 2. С. 5 – 10.

Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання – Прес, 2003. С. 42 – 49.

Степанахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985 С. 41 – 43.

Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Вибрані твори в п'яти томах. Т.2. Київ: Рад. шк., 1976. С. 419 – 657.

Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ: Рад. шк., 1988. 310 с.

Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Професія педагога: минуле та сьогодення.

Мета. Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння історичних закономірностей становлення та розвитку педагогічної професії, критично проаналізувати її сучасний соціальний статус, функції та виклики, а також розвинути ключові фахові компетентності для застосування історико-педагогічних знань у плануванні власної діяльності як суб'єкта педагогічної праці та забезпечення безперервного професійного саморозвитку.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Походження педагогічної діяльності. Педагог в античному світі.
- 1.2. Роль та соціальний статус вчителя в епоху Середньовіччя.
- 1.3. Вчитель та його соціальні функції в епоху Відродження.
- 1.4. Сучасний образ і функції педагога.
- 1.5. Сутність та структура педагогічної діяльності.
- 1.6. Ролі та функції сучасного педагога.
- 1.7. Професійно важливі якості педагога.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Скласти порівняльну таблицю, зіставляючи ключові ролі та функції педагога в різні історичні періоди:

Історичний період Критерії	Античність	Середньовіччя	Відродження	Сучасність
Мета педагогічної діяльності				
Статус професії вчителя у суспільстві				
Функції вчителя				
Методи (способи) навчально-виховної діяльності				
Вимоги до вчителя				
Стиль взаємовідносин з учнями				

2.2. Записати вислови видатних педагогів про професію вчителя.

1.	В.О. Сухомлинський	<i>Учитель творить Людину. Ці мудрі й ваговиті слова можна сказати тільки про матір і про батька</i>
2.	...	
3.	...	
4.	...	
5.	...	

Література:

- Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Аненкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 17 – 26.
- Бойчук П. М., Марчук С. С., Пушкар Н. С. Ярошук Н. П. Професійні якості педагога та його підготовка в контексті ідей К. Д. Ушинського. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 4. С. 3–10.
- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник Київ: Знання – Прес, 2003. С.33 – 37.
- Марчук С., Кабак В., Борбич Н., Ковальчук І. Розвиток педагогічної термінології та становлення понятійно-категоріального апарату педагогіки. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2024. Вип. 2. С. 35–43.
- Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1.С. 9 – 25.
- Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. С. 9 – 24.
- Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. С. 6 – 8.
- Ягунов В.В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. С. 8 – 41.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Здача змістового модуля 1 «Загальні основи педагогіки» (теми 1–3).

Мета. Практичне заняття спрямоване на узагальнення, систематизацію та перевірку знань студентів із основ педагогічної науки та дидактики, охоплених темами 1–3 змістового модуля. Заняття передбачає оцінку рівня засвоєння теоретико-практичних положень педагогіки, розвитку та виховання особистості, професії вчителя, процесу навчання та методів організації освітнього процесу. Заняття передбачає розвиток у здобувачів освіти здатності: систематизувати та узагальнювати знання з педагогіки; аналізувати основні закономірності розвитку, виховання та навчання школярів; формувати аргументовані відповіді у письмовій та усній формі; здійснювати само- та взаємоперевірку знань для підвищення рівня професійної підготовки; готуватися до практичного застосування отриманих знань у майбутній педагогічній діяльності. Завдання включають роботу з білетами, письмовими завданнями та тестуванням, що сприяє розвитку аналітичних, комунікативних та організаційних компетентностей майбутнього вчителя.

План

1. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕВІРКИ, САМО- І ВЗАЄМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ
СТУДЕНТІВ ІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ

Тема 1. Педагогіка як наука.

Тема 2. Розвиток, виховання і формування особистості.

Тема 3. Професія вчителя у суспільстві

Тема 4. Процес навчання, його закономірності та принципи.

Тема 5. Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів.

2. ЗДАЧА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 1 (МОЖЛИВІ ФОРМИ – УСНЕ ОПИТУВАННЯ (СПІВБЕСІДА), ПИСЬМОВИЙ ВИКЛАД, ТЕСТУВАННЯ)

2.1. Отримати пропонований варіант питань (білету). Уважно прочитати завдання (інструкцію).

2.2. Виконати подані завдання (для письмової роботи записати, для усної відповіді – упорядкувати тези).

2.3. Зосередитись і уважно перевірити правильність виконаної роботи.

2.4. Здати контрольну модульну роботу для перевірки.

Варіанти модульної контрольної роботи

Варіант 1

1. Назвати сучасні визначення поняття «педагогіка».

2. Розкрити особливості формування і розвитку молодшого школяра.

3. Скласти структурно-логічну схему «Професійно зумовлені вимоги до вчителя».

Варіант 2

1. Назвати предмет педагогіки.

2. Проаналізувати вікову періодизацію особистості у працях Я. А. Коменського.

3. Обґрунтувати роль спадковості як чинника формування особистості.

Варіант 3

1. Назвати основні поняття педагогіки.

2. Розкрити особливості формування та розвитку підлітка.

3. Скласти структурно-логічну схему «Історичний шлях становлення професії вчителя».

Варіант 4

1. Назвати галузі педагогіки.

2. Обґрунтувати принципи навчання за народною педагогікою. До кожного принципу підберіть прислів'я та приказки, які відображають його суть.

3. Назвати джерела педагогіки.

Варіант 5

1. Визначте поняття «розвиток особистості».

2. Розкрити суть принципу гуманізму в навчанні.

3. Скласти структурно-логічну схему «Я. А. Коменський про вимоги до вчителя».

Варіант 6

1. Назвати основні поняття і категорії дидактики.

2. Вказати народні прислів'я, що відображають зміст спадковості як чинника формування особистості.

3. Назвати теоретичні методи науково-педагогічного дослідження.

Варіант 7

1. Назвати етимологію (походження) терміну «педагогіка».

2. Проаналізувати поради В. Сухомлинського як правила навчання.

3. Проаналізувати основні етапи розвитку педагогіки.

Варіант 8

1. Назвати основні завдання педагогіки як науки.

2. Розкрити вікові та індивідуальні особливості розвитку молодших школярів.

3. Вказати основні чинники формування і розвитку особистості.

Варіант 9

1. Назвати галузі спеціальної педагогіки.

2. Розкрити вплив середовища на розвиток і формування особистості.

3. Обґрунтувати актуальність вимог до вчителя у статуті Луцької братської школи (1624 року).

Література:

Та, що подана лектором до тем лекційних занять вивченого модуля.

Рекомендована література до практичних і семінарських занять в межах вивченого модуля.

Додаткова література, яку ви самостійно опрацювали в процесі виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи.

Самостійна робота студентів

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 1

ТЕМА	Основні етапи розвитку педагогіки.
МЕТА	Сприяти формуванню системного уявлення про історичний розвиток педагогічної науки, її етапи, ключові ідеї та представників, а також здатності аналізувати й порівнювати різні підходи до педагогічної думки. Основні цілі: ознайомити студентів із періодизацією розвитку педагогіки за Ф. Гофманом та М. Фіцулою; з'ясувати особливості кожного етапу розвитку педагогічної думки та його вплив на сучасну освіту; навчити виділяти основні педагогічні ідеї та цитати з історичних джерел (Біблія, твори класиків педагогіки); розвивати навички аналізу та порівняння педагогічних концепцій різних епох для формування професійної компетентності.
Опорні поняття	педагогіка, стадії розвитку педагогіки, мудрість виховання, педагогія, народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка, антична педагогіка, Я. А. Коменський
Завдання для студентів	<u>1. Проаналізувати періоди розвитку педагогіки за Ф. Гофманом</u> (книга «Мудрість виховання. Педагогія. Педагогіка»): 1) мудрість виховання (період людства від примітивного педагогічного мислення до мислення перевіреного досвідом; джерела – стародавні єгипетські папіруси, «Книга притч Соломонових» та ін.); 2) «пайдагогія» (названий у стилі письменників епохи Відродження) – педагогічна думка стародавньої Греції; педагогічні знання є частиною політичних, філософських і психологічних знань; 3) формування педагогіки як самостійної наукової теорії (пов'язане з іменем видатного чеського педагога Я. А. Коменського і його працею «Велика дидактика»). 2. Виписати вислови із Біблії («Книга притч Соломонових»). 3. Описати стадії педагогіки за М. Фіцулою (навчальний посібник «Педагогіка»): 1. Народна педагогіка. 2. Духовна педагогіка. 3. Світська педагогіка. Вказати суть кожної стадії розвитку педагогіки, зазначити її представників.
Літера-тура	1. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навч. літератури, 2006. С. 101-155. 2. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 14-17.
Питання самоконт-ролю	1. Назвіть античних філософів, які розглядали педагогічні питання. 2. Вкажіть етапи розвитку педагогіки за Ф. Гофманом. 3. Назвіть джерела народної педагогіки. 4. Зазначте представників духовної педагогіки. 5. Вкажіть значення Я. А. Коменського у розвитку європейської педагогіки.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 2

ТЕМА	Українська етнопедагогіка про формування і розвиток особистості дитини.
МЕТА	Сприяти засвоєнню знань про традиційні українські підходи до виховання та розвитку дитини, формування умінь аналізувати вплив ключових чинників на

	особистість та практично застосовувати народні педагогічні методи. Основні цілі: ознайомити студентів із поглядами української етнопедагогіки на формування особистості дитини; виявити засоби усної народної педагогіки, які впливають на розвиток дитини; проаналізувати роль спадковості, середовища та виховання у формуванні особистості за народними уявленнями; розвивати навички системного аналізу педагогічних джерел і застосування етнопедагогічних ідей у сучасній освітній практиці.
Опорні поняття	розвиток дитини, формування особистості, етнопедагогіка, чинник, виховання, середовище, спадковість.
Завдання	Вивчивши та проаналізувавши посібники з народної педагогіки, віднайти засоби усної народної до таких чинників формування та розвитку особистості дитини: 1. Спадковість. 2. Середовище. 3. Виховання.
Література	1. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2005. С. 17-21. 2. Народна педагогіка : світовий досвід / уклад. А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. – С.7 – 9. 3. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. С. 41 – 43. 4. Українське народознавство / за ред. С.П. Павлюка, Г.Й.Горинь, Р.Ф. Кирчіва. Львів : Фенікс, 1994. – С. 49. 5. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. – С.54.
Питання самоконтролю	1. Назвіть суттєві ознаки поняття «розвиток особистості». 2. Вкажіть народні уявлення про формування особистості. 3. Який чинник формування особистості відображений у прислів'ї «Яке коріння – таке й насіння»? 4. Назвіть два чинники розвитку особистості поєднані у прислів'ї «Яка гребля, такий млин: який батько, такий і син». 5. Зазначте народне прислів'я, у змісті якого відображається виховний вплив середовища.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 3

ТЕМА	Класики педагогіки про вимоги до вчителя.
МЕТА	Проаналізувати думки видатних педагогів про вчителя та вимоги до його особистості. Навчитись опрацьовувати першоджерела класиків педагогіки та посібники з історії педагогіки. На досвіді видатних педагогів виховувати у студентів кращі гуманістичні якості, християнські цінності.
Опорні поняття	вчитель, педагог, вимоги до особи вчителя.
Завдання	Опрацювати низку історико-педагогічних джерел, твори видатних педагогів та визначити актуальні вимоги до професії вчителя: 1. Я. А. Коменський «Закони добре організованої школи» (глава XXI «Закони для учителів»); 2. К. Д. Ушинський «Про користь педагогічної літератури»; 3. О. В. Духнович «Народная педагогія» (розділ «Основні якості наставника»); 4. В. О. Сухомлинський «Сто порад учителям» (порада 1, частина I «Що таке покликання до праці вчителя? Як воно формується»); 5. Виписати із підручників та посібників з історії педагогіки вимоги до вчителя, які сформулювали Марк Фабій Квінтіліан, А. Дистервег, Й. Песталоцці, С. Русова, А. Макаренко).

Література	1. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. Київ : Знання, КОО, 2003. С. 200-205. 2. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 175-178. 3. Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва : навч. посіб. Тернопіль : Тернопіль, 1996. 345 с. 4. Левківський М.В., Микитюк О.М. Історія педагогіки : навч. посіб. Київ : Знання, КОО, 2003. 432 с. 5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям // Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. Т.2. Київ : Рад. шк., 1976. С. 419 – 422. 6. Ушинський К.Д. Про користь педагогічної літератури. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Т.1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 9-25.
Питання для самоконтролю	1. Зазначте вимоги до особи вчителя за Квітніліаном. 2. Які вимоги до вчителя висуває Я.А. Коменський? 3. Які якості до вчителя виділяють більшість відомих педагогів? 4. Який відомий педагог порівнює працю вчителя із працею лікаря? 5. Які вислови К.Д. Ушинського про вчителя вам сподобались найбільше?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 «ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ (ДИДАКТИКА). ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ»

Семінарські заняття

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Психолого-педагогічні основи процесу навчання школярів.

Мета. Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння психологічних закономірностей та педагогічних принципів процесу навчання школярів, розвинути здатність до аналізу, синтезу та практичного застосування знань для встановлення зв'язку між педагогічними впливами і результатами навчання, а також для моделювання та критичної оцінки власної діяльності як суб'єкта цілісного освітнього процесу.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Поняття про навчання, його характерні ознаки.
- 1.2. Навчальний процес як вид наукового пізнання.
- 1.3. Функції та компоненти процесу навчання.
- 1.4. Суперечності процесу навчання.
- 1.5. Етапи засвоєння знань школярами.
- 1.6. Форми логічного засвоєння знань.
- 1.7. Мотивація навчальної діяльності школярів.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Виписати із підручників педагогіки визначення змісту понять:

	Навчання	Освіта	Пізнання	Зміст освіти
Фіцула М.М.				
Зайченко І.В.				
...				
...				

2.2. Скласти порівняльну таблицю спільного та відмінного у шкільному та науковому пізнанні.

Шкільне пізнання	Наукове пізнання

Література:

- Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 251– 263.
- Бондар В. І. Дидактика : підруч. Київ : Либідь, 2005. С. 63 – 37.
- Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
- Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання – Прес, 2003. С. 70 – 96.
- Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. С. 208 – 219.
- Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник. Київ : Абрис, 1997. С. 85 – 112, 148 – 155.
- Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. К.іів: Академвидав, 2009. С. 82 – 98.
- Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2002. С. 33 – 53.
- Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2002. С. 36 – 46.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Народна педагогіка про виховання.

Мета. Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння сутності, принципів та засобів народної педагогіки як невід'ємної частини культурних цінностей; розвинути здатність до аналізу та практичного застосування її елементів (народознавчого матеріалу, казок, ігор) у роботі з дітьми для мотивування їх до навчання, визначення педагогічних умов та побудови ефективного освітнього процесу, що відповідає моральним та національним цінностям.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ.

- 1.1. Етнопедагогіка – основа сучасної національної системи виховання.
- 1.2. Розумове виховання в українській народній педагогіці.
- 1.3. Релігійне виховання в українській народній педагогіці.
- 1.4. Фізичне виховання в українській народній педагогіці.
- 1.5. Естетичне виховання в українській народній педагогіці.
- 1.6. Моральне виховання в українській народній педагогіці.
- 1.7. Трудове виховання в українській народній педагогіці.
- 1.8. Виховні традиції народного календаря.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ.

2.1. Заповнити таблицю «Мета та завдання народного виховання».

Напрями виховання	Мета виховання	Завдання виховання
Моральне		
Трудове		
Розумове		
Фізичне		
Естетичне		

2.2. Підібрати 5-6 прислів'їв та приказок, які відображають зміст народного виховного впливу:

Напрями виховання	Українські прислів'я, що відображають зміст виховання
Моральне	
Трудове	
Розумове	
Фізичне	
Естетичне	

2.3. Віднайти українські народні казки, в яких розкривається значення:

- а) морального виховання;
- б) трудового виховання;
- в) фізичного виховання.

2.4. Заповніть таблицю «Засоби народного виховного впливу».

Напрями виховання	Засоби виховання
Моральне	1. 2. 3.....
Трудове	
Розумове	
Естетичне	
Фізичне	

Література:

- Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис : В 2-х Т. Київ : Оберіг, 1991. Т.1. – 455 с.; Т.2. – 447 с.
- Дем'янюк Т.Д. Народознавство в школі: досвід, проблеми, пошуки Київ : Освіта, 2003. 112 с.
- Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2005. С. 37 – 73, 119 – 130.
- Ігнатенко П.Р., Руденко Ю.Д. Народознавство у школі. Київ : Знання Укр., 1990. 48 с.

Ковальчук О.В. Українське народознавство. Київ : Освіта, 2002. 176 с.

Культура і побут населення України / за ред. В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф.Горленко. Київ : Либідь, 2006. 288 с.

Лозко Г.С. Українське народознавство. Київ : Зодіак. ЕКО, 2005. 368 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Виховний вплив методів заохочення та покарання на особистість.

Мета. Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння психолого-педагогічної сутності та закономірностей виховного впливу методів заохочення та покарання; розвинути здатність до критичного аналізу та прийняття ефективних рішень щодо їхнього застосування з урахуванням індивідуальних особливостей особистості, а також встановлення зв'язку між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами для побудови цілісного освітнього процесу та відповідальної оцінки власної педагогічної діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1.1. Видатні педагоги та психологи про заохочення та покарання дітей.

1.2. Методи заохочення та покарання дітей в народній педагогіці.

1.3. Психологічні основи методів заохочення та покарання школярів.

1.4. Суть методу заохочення.

1.5. Суть методу покарання.

1.6. Психолого-педагогічні умови використання методів заохочення та покарання школярів.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Опрацювати педагогічну літературу і виписати думки видатних педагогів на проблему заохочення та покарання:

а) «Домострой» (XVI ст.) статті: «Як дітей своїх виховати у всякому повчанні і страху Божому», «Як дітей вчити і страхом рятувати»;

б) Я. А. Коменський про закони відносно дисципліни (за працею «Закони добре організованої школи»);

в) Дж. Локк про покарання (за працею «Думки про виховання»);

г) С. Френе про заохочення та покарання (за працею «Педагогічні інваріанти»);

д) Януш Корчак про покарання (за працею «Як любити дітей»);

ж) Т. Лубенець «Про покарання в дитячому віці і шкільну дисципліну»;

з) А. Макаренко про заохочення та покарання вихованців (за працею «Педагогічна поема»);

е) В. Сухомлинський «Виховання без покарань»;

2.2. Скласти таблицю «Види заохочення та покарання вихованців»:

Види заохочення	Види покарання

2.3. Виписати народні прислів'я та приказки про заохочення та покарання.

Література:

Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 434. – 435.

Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 157 – 159.

Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 308.

Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Знання, КОО, 2003. С. 439 – 448.

Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. С. 221 – 229.

Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 181 – 182, 190 – 197, 609, 617 – 619.

Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання-Прес, 2003. С. 213 – 218.

Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. С. 142 – 148.

Макаренко А.С. Лекції про виховання дітей. Твори : в 7 т. Київ : Рад. школа, 1957. Т. 4; Покарання й міри впливу. Т. 5. С. 42 – 52; Дисципліна, режим, покарання і заохочення. С.133 – 163.

Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. С. 75 – 79.

Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 томах. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 5; Виховання без покарань. С. 343 – 347; Обережно: дитина! С. 422 – 426.

Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С. А. Литвинова. Київ : Рад. школа, 1961. С. 37 – 38, 506 – 514.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Видатні педагоги про сімейне виховання.

Мета. Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння історичних закономірностей та актуальності поглядів видатних педагогів на сімейне виховання; розвинути здатність до аналізу, синтезу та критичного опрацювання наукової інформації для застосування цих знань у роботі з батьками (зокрема, щодо педагогічних умов та принципів), а також для побудови цілісного освітнього процесу та відповідальної оцінки власної ролі як фахівця у сфері сімейної педагогіки.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Ян Коменський про виховання дітей у сім'ї.
- 1.2. Йоганн Песталоцці про сімейне виховання.
- 1.3. Фрідріх Фребель про виховання дітей у сім'ї.
- 1.4. Григорій Сковорода про родинне виховання.
- 1.5. Костянтин Ушинський про сімейне виховання.
- 1.6. Софія Русова про виховання дітей у сім'ї.
- 1.7. Антон Макаренко про сімейне виховання.
- 1.8. Василь Сухомлинський про батьківське виховання.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Віднайти та проаналізувати думки Я. Коменського із праці «Материнська школа» про способи фізичного розвитку дітей у сім'ї (Розділ V «В який спосіб слід розвивати у дітей здоров'я та силу»). Обґрунтувати ідеї педагога, які є актуальними під час підготовки дітей до школи (Розділ XII «У який спосіб слід батьки мають готувати своїх дітей до школи»).

2.2. Віднайти у притчі Г. Сковороди «Вдячний Єродій» умови успішного виховання.

2.3. Проаналізувати думки К. Ушинського, як багатодітного батька, на виховання дітей та місце матері у виховному впливові.

2.4. З'ясувати види батьківського авторитету за працею А. Макаренка «Лекції про виховання» (лекція 2 «Про батьківський авторитет»). Визначити актуальність ідей для сучасної практики родинного виховання.

2.5. Проаналізувати види батьківської любові за працею В. Сухомлинського «Батьківської педагогіки». Прочитайте «Лист до дочки» В. Сухомлинського та окресліть коло проблем, які піднімає батько-Сухомлинський.

Література:

Бойчук П. М. Педагогічний аналіз концепцій сімейного виховання А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського. *Вісник Запорізького національного університету*. Зб. наук. статей. Пед. науки. Вип. 1. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. С. 13 – 18.

Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / за ред. В. Кременя. Київ: Знання, КОО, 2003. 766 с.

Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.

Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 436 с.

Марчук С., Чемерис І. Здоров'язбережувальний потенціал філософсько-педагогічної спадщини Григорія Сковороди в контексті сучасної освіти. *Формування педагога майбутнього: виклики сьогодення, цінності та міжнародний ракурс: колективна монографія* / Н. Денисенко, С. Марчук, І. Чемерис, Г. Голя, І. Кліш, М. Юхименко, М. Козігора, І. Ковальчук, О. Федорчук. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 33–87.

Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ : Рад. школа, 1978. 326 с.

Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред А. М. Бойко. Київ : Професіонал, 2004. С. 504 – 529, 542 – 570.

Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Рад. школа, 1987. 264 с.

Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Система оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Мета. Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння сутності, принципів та психолого-педагогічних закономірностей системи оцінювання навчальних досягнень молодших школярів; розвинути здатність до аналізу та практичного застосування різних форм і методів оцінювання, встановлення зв'язку між оцінювальними впливами та результатами навчання, а також прийняття ефективних рішень для побудови цілісного освітнього процесу та оцінювання власної діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1.1. Історія розвитку шкільної оцінки.

1.2. Психологічна сутність та функції оцінювання.

1.3. Принципи та підходи до оцінювання.

1.4. Формувальне оцінювання в НУШ

1.5. Підсумкове оцінювання в НУШ

1.6. Вплив оцінювання на мотивацію та самооцінку молодшого школяра.

1.7. Об'єкти оцінювання. Вербальна та рівнева оцінки.

Етична відповідальність педагога під час оцінювання. Як запобігти необ'єктивності та суб'єктивізму.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Кейс-аналіз «Травмуюче оцінювання».

Мета: Встановлення зв'язку між педагогічними впливами та досягнутими результатами; прийняття ефективних рішень.

Ситуація: Вчителька постійно використовує *порівняння* результатів учня (Олега) з результатами його однокласників, коментуючи: «Усі вже зрозуміли, а ти один відстаєш». Після кількох таких зауважень Олег почав уникати відповідей, з'явилася тривожність.

Завдання:

Визначити, який психолого-педагогічний принцип оцінювання був порушений.

Запропонувати три альтернативні фрази/дії вчителя, які забезпечили б *формувальне оцінювання* і підтримали б мотивацію Олега.

2.2. Заповнити таблицю «Техніки оцінювання»

Техніки оцінювання	«Світлофор»	«Вихідний квиток»	«Портфоліо»	«Дві зірки та одне побажання»
Характерні особливості				

2.3. Опрацювати статтю В.О. Сухомлинського «Оцінки мають бути вагомими». Тезисно законспектувати.

Література:

Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка: модульний курс: навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. 567 с.

Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., стер. Академвидав, 2009. 616 с.

Княжева І.А. Педагогіка: навчальний посібник. Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.

Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти <https://surl.li/wgdadw>

Комплекс методичних посібників «Оцінювання результатів навчання учнів 5–8 класів НУШ: приклади та рекомендації». Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2025. 573 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Здача змістового модуля 2 «Теорія навчання (дидактика). Теорія виховання» (теми 4–8).

Мета. Практичне заняття спрямоване на узагальнення та систематизацію знань студентів із теоретичних основ педагогіки, дидактики, теорії виховання. Заняття передбачає перевірку рівня обізнаності здобувачів освіти щодо закономірностей, принципів і методів навчання та виховання, організації спільної виховної роботи школи, сім'ї та громадськості. Заняття передбачає розвиток у здобувачів освіти здатності: аналізувати закономірності навчання та виховання, ефективність різних методів і форм навчальної та виховної роботи; оцінювати роль класного керівника та взаємодію школи, сім'ї та громади у вихованні особистості; узагальнювати теоретичні положення для практичного застосування в освітньому процесі; формувати чіткі відповіді на письмові та усні завдання, демонструючи педагогічну компетентність; здійснювати само- і взаємоперевірку знань для підвищення рівня власної підготовки.

План

1. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕВІРКИ, САМО- І ВЗАЄМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ.

Тема 4. Теорія навчання. Суть навчання, його закономірності та принципи. Процес, етапи, форми логічного засвоєння знань. Мотивація навчальної діяльності школярів.

Тема 5. Зміст, методи, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів.

Тема 6. Сутність, закономірності та принципи виховання.

Тема 7. Основні напрями (зміст) виховання особистості.

Тема 8. Методи та форми виховання. Виховання дітей у сім'ї.

2. ЗДАЧА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 2 (МОЖЛИВІ ФОРМИ – УСНЕ ОПИТУВАННЯ (СПІВБЕСІДА), ПИСЬМОВИЙ ВИКЛАД, ТЕСТУВАННЯ).

2.1. Отримати пропонований варіант питань (білету). Уважно прочитати завдання (інструкцію).

2.2. Виконати подані завдання (для письмової роботи записати, для усної відповіді – упорядкувати тези).

2.3. Зосередитись і уважно перевірити правильність виконаної роботи.

2.4. Здати контрольну модульну роботу для перевірки.

Варіанти контрольної модульної роботи

Назвати характерні ознаки процесу навчання.

Скласти структурно-логічну схему «Вимоги до сучасного уроку».

3. Скласти структурно-логічну схему «Види, форми та методи контролю знань».

Варіант 8

Скласти структурно-логічну схему «Етапи засвоєння знань».

Розкрити суть принципу наочності знань.

3. Висловити свої міркування щодо навчання у школі дітей з шестирічного віку: «за» і «проти».

Скласти порівняльну таблицю спільного та відмінного у шкільному та науковому пізнанні.

Скласти порівняльну характеристику структури процесів викладання та учіння, вказавши на їх спільні риси та відмінності.

Скласти структурно-логічну схему «Функції перевірки та оцінювання знань учнів».

Розкрити суть принципу індивідуального підходу в навчанні школярів.

3. Скласти структурно-логічну схему «Ключові компетентності НУШ».

Скласти структурно-логічну схему «Ключові компетентності за Державним стандартом базової середньої освіти (2020)».

Варіант 1

1. Назвати складові змісту освіти.
2. Охарактеризувати словесні методи навчання школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про естетичне виховання».

Варіант 2

1. Визначити поняття «державний стандарт базової середньої освіти», його структуру.
2. Охарактеризувати методи навчання за рівнем пізнавальної активності учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічні принципи (вимоги) до перевірки та оцінювання знань учнів».

Варіант 3

1. Назвати основні документи, в яких відображається зміст освіти та навчання.
2. Охарактеризувати методи навчання за логікою викладу навчального матеріалу.
3. Скласти структурно-логічну схему «Методи перевірки знань учнів».

Варіант 4

1. Визначити поняття «освітня програма».
2. Проаналізувати умови оптимального вибору та поєднання методів і засобів навчання в сучасній школі.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічні вимоги до перевірки знань школярів».

Варіант 5

1. Визначити поняття «навчальний підручник».
2. Охарактеризувати засоби навчання у сучасній школі.
3. Скласти структурно-логічну схему «Типологія (класифікація) та структура уроків у сучасній школі».

Варіант 6

1. Назвати основні теорії освіти.
2. Охарактеризувати практичні методи навчання школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Проблема інклюзивного навчання».

Варіант 7

1. Визначити поняття «виховання», його функції.
2. Розкрити функції, напрями і форми роботи класного керівника.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про моральне виховання».

Варіант 8

1. Визначити зміст і принципи громадянського виховання школярів.
2. Проаналізувати типи і функції сім'ї.
3. Скласти структурно-логічну схему «Облік роботи закладу загальної середньої освіти».

Варіант 9

1. Вказати особливості виховання.
2. Обґрунтувати правові основи сімейного виховання.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про розумове виховання».

Варіант 10

1. Назвати головну мету та завдання національної системи виховання в сучасній Україні.
2. Проаналізувати сімейні традиції та обряди українського народу.
3. Скласти структурно-логічну схему ««Кодекс цінностей сучасного українського виховання».

Варіант 11

1. Визначити поняття «колектив», назвати його ознаки, функції.
2. Охарактеризувати народні принципи виховання.
3. Проаналізувати положення народної педагогіки про трудове виховання

Варіант 12

1. Назвати основні поняття і завдання розумового виховання учнів.
2. Охарактеризувати методи самовиховання особистості.
3. Назвати головні завдання морального виховання школярів.

Варіант 13

1. Назвати шляхи і засоби морального виховання учнів.
2. Вказати основні завдання та принципи патріотичного виховання школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Видатні педагоги про мету виховання».

Варіант 14

1. Назвати провідні категорії та завдання естетичного виховання школярів.
2. Визначити поняття «методи виховання».
3. Скласти структурно-логічну схему «Права дитини» (за Декларацією прав дитини).

Варіант 15

1. Назвати мету та завдання трудового виховання школярів.
2. Засоби та методи фізичного виховання учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про фізичне виховання».

Варіант 16

1. Назвати методи формування свідомості особистості.
2. Проаналізувати основні завдання родинно-сімейного виховання
3. Скласти структурно-логічну схему «Екологічне виховання»

Варіант 17

1. Назвати мету, завдання, фізичного виховання учнів.
2. Назвати основні принципи виховання.
3. Скласти структурно-логічну схему «Громадянське виховання»

Варіант 18

1. Назвати методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки.
2. Проаналізувати форми та методи роботи класного керівника з сім'ями учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогіка партнерства сім'ї та школи».

Література:

Та, що подана лектором до тем лекційних занять вивченого модуля.

Рекомендована література до практичних і семінарських занять в межах вивченого модуля.

Додаткова література, яку ви самостійно опрацювали в процесі виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи.

Самостійна робота студентів

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 3

ТЕМА	Класики педагогіки про вимоги до вчителя.
МЕТА	Сприяти засвоєнню історико-педагогічного досвіду щодо професійних та моральних вимог до вчителя, формуванню умінь аналізувати педагогічні джерела та порівнювати підходи видатних педагогів до ролі наставника у навчанні і вихованні. Основні цілі: опрацювати твори класиків педагогіки й виділити ключові вимоги до професії вчителя; визначити морально-етичні, професійні та психологічні якості, що забезпечують ефективну педагогічну діяльність; порівняти історичні підходи до професійної підготовки та формування вчителя; розвинути навички аналітичного та критичного осмислення педагогічних джерел, застосування їхніх ідей у сучасній освітній практиці.
Опорні поняття	вчитель, педагог, вимоги до особи вчителя.

Завдання	Опрацювати низку історико-педагогічних джерел, твори видатних педагогів та визначити актуальні вимоги до професії вчителя: 1. Я. А. Коменський «Закони добре організованої школи» (глава XXI «Закони для учителів»). 2. К. Д. Ушинський «Про користь педагогічної літератури». 3. О. В. Духнович «Народная педагогія» (розділ «Основні якості наставника»). 4. В. О. Сухомлинський «Сто порад учителеві» (порада 1, частина I «Що таке покликання до праці вчителя? Як воно формується»). 5. Виписати із підручників та посібників з історії педагогіки вимоги до вчителя, які сформулювали Марк Фабій Квінтіліан, А. Дистервег, Й. Песталоцці, С. Русова, А. Макаренко).
Література	1. Бойчук П. М., Марчук С. С., Пушкар Н. С. Ярошук Н. П. Професійні якості педагога та його підготовка в контексті ідей К. Д. Ушинського. <i>Академічні студії. Серія «Педагогіка»</i>. 2023. Вип. 4. С. 3–10. 2. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. Київ : Знання, КОО, 2003. – С.200-205. 3. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 175-178. 4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. <i>Вибрані твори в п'яти томах</i>. Т.2. Київ : Рад. школа, 1976. С. 419 – 422. 5. Ушинський К. Д. Про користь педагогічної літератури. <i>Вибрані педагогічні твори : в 2-х т.</i> – Т.1. Київ: Рад. школа, 1983. – С. 9-25. 6. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С.А. Литвинова. Київ : Рад. школа, 1961. С.517-522.
Питання для самоконтролю	1. Зазначте вимоги до особи вчителя за Квінтіліаном. 2. Які вимоги до вчителя висуває Я.А. Коменський? 3. Які якості до вчителя виділяють більшість відомих педагогів? 4. Який відомий педагог порівнює працю вчителя із працею лікаря? 5. Які вислови К.Д. Ушинського про вчителя вам сподобались найбільше?

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 4

ТЕМА	Розвиток мотивів навчання у дітей 6-річного віку.
МЕТА	Актуалізувати знання про мотивацію навчальної діяльності молодших школярів. Вивчити педагогічні умови формування позитивної навчальної мотивації учнів шестирічного віку.
Опорні поняття	Навчання, мотив, мотивація, учіння., першокласник.
Завдання	Опрацювати рекомендовану літературу і дати відповіді на такі питання: 1. Поняття про мотиви навчальної діяльності учнів. 2. Види мотивів навчальної діяльності учнів та їх взаємозв'язок. 3. Мотивація учіння першокласників. 4. Рівні навчальної мотивації учнів першого класу. 5. Умови повноцінної мотивації учіння молодших школярів.

Література	1. Воронка М. Мотивація навчальної діяльності як засіб підвищення якості знань учнів. <i>Початкова школа</i>. 2008. №4. С.21–24. 2. Кириленко В. Формування та корекція мотивації учіння молодших школярів. <i>Початкова школа</i>. 2007. №12. С. 50–53. 4. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник Київ : Знання – Прес, 2003. С. 70 – 96. 5. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. С. 208 – 219. 6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник. Київ : Абрис, 1997. С. 85 – 112, 148 – 155. 7. Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2002. С. 33 – 53.
Питання для самоконтролю	1. Що таке мотив навчання? 2. Назвіть основні види мотивації до навчальної діяльності першокласників. 3. Які рівні навчальної мотивації учнів першого класу? 4. Вкажіть умови повноцінної мотивації учіння молодших школярів. 5. Наведіть приклади з педагогічної практики про навчання першокласників.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 5

ТЕМА	Основні положення Закону України «Про повну загальну середню освіту».
МЕТА	Ознайомитися зі структурою та основними положеннями Закону України «Про повну загальну середню освіту», зокрема з управлінськими аспектами діяльності закладів загальної середньої освіти, встановити роль установчих документів, керівника закладу та педагогічної ради у забезпеченні якісної освіти. Проаналізувати розділи та статті Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо управління та керівництва закладом освіти.
Опорні поняття	Управління, керівництво, повна загальна середня освіта, керівник закладу, педагогічна рада, ЗЗСО.
Завдання	1. Вивчити та проаналізувати такі статті Закону: Стаття 33. Установчі документи закладу загальної середньої освіти. Стаття 36. Система управління закладом загальної середньої освіти. Стаття 38. Керівник закладу загальної середньої освіти. Стаття 40. Педагогічна рада. 2. Проаналізувати розділ «Управління у сфері загальної середньої освіти» та його статті (53-57)
Джерела	Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
Питання для самоконтролю	Які установчі документи ЗЗСО? Які складові системи управління ЗЗСО? Хто може бути керівником ЗЗСО? Які права має керівник ЗЗСО? Визначте поняття «педагогічна рада». Яке коло питань вона розглядає?

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 6

ТЕМА	Кодекс цінностей сучасного українського виховання.
МЕТА	Визначення основних цінностей сучасного українського виховання та сформулювати у студентів здатність систематизувати цінності в різних сферах життя, аналізувати їх роль у виховному процесі та формувати власну педагогічну позицію. Використовувати отримані знання для розробки власних виховних стратегій і рекомендацій.
Опорні поняття	національне виховання, моральні цінності, абсолютні цінності, цінності сімейного життя, громадянські цінності, національні цінності, цінності особистого життя.
Завдання	Опрацювати книгу О. Вишневського «Сучасне українське виховання : педагогічні нариси», виписати такі цінності сучасного українського виховання: 1. Абсолютні, вічні цінності та їх антиподи. 2. Основні національні цінності. 3. Основні громадянські цінності. 4. Цінності сімейного життя. 5. Цінності особистого життя.
Література	1. Вишневський О.І. Сучасне українське виховання : педагогічні нариси. Львів : Львів. обл. наук.-метод. ін-т освіти, 1996. 238 с.
Питання для самоконтролю	1. Назвіть абсолютні цінності, що уособлюють добро. 2. Вкажіть головні національні цінності. 3. Як ви розумієте таку громадянську цінність як рівність громадян перед законом? 4. Назвіть цінності сімейного життя. 5. Які цінності особистого життя для вас є пріоритетними?

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 7

ТЕМА	Міжнародні правові документи про захист прав дитини (Конвенція ООН про права дитини, Декларація прав дитини)
МЕТА	Вивчити та проаналізувати міжнародні правові документи про права дитини. З'ясувати сучасний стан їх застосування в умовах українського суспільства.
Опорні поняття	Конвенція про права дитини, Декларація прав дитини, дитина, міжнародне право, захист прав дитини.
Завдання	1. Вивчити та проаналізувати Декларацію прав дитини (1959): 1.1. Преамбула. 1.2. Характеристика принципів Декларації (1-10). 2. Аналіз Конвенція ООН про права дитини (1989): 2.1. Зафіксувати прав дитини, визначені Конвенцією (частина I, статті 1-41).
Література	1. Декларація прав дитини (1959). 2. Конвенція ООН про права дитини (1989). 3. Права дитини. Збірник документів / упор. В.В. Ксенко. – Львів : Оскард. – 111 с.

Питання для самоконтролю	1. Назвіть головні принципи Декларація прав дитини (1959). 2. Яка декларація передувала Декларація прав дитини (1959)? 3. Як в Конвенція ООН про права дитини (1989) визначається поняття «дитина»? 4. Назвіть коло прав дитини, визначені Конвенцією ООН про права дитини (1989). 5. Як реалізується право дитини не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню (за Конвенцією, стаття 9) ?
--------------------------	--

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 8

ТЕМА	Взаємини в дитячому колективі, методики їх визначення.
МЕТА	Опрацювати теоретичні та практичні аспекти формування та функціонування учнівського колективу, з'ясувати особливості взаємин між молодшими школярами, ознайомитися з методиками вивчення колективу та міжособистісних взаємин, а також здобути навички аналізу та інтерпретації результатів дослідження дитячих груп.
Опорні поняття	колектив, дитячий колектив, методики вивчення взаємин у дитячому колективі.
Завдання для студентів	Опрацювати рекомендовану літературу та психолого-педагогічну періодику та виконати такі завдання: 1. Поняття та ознаки дитячого колективу. 2. Взаємини у колективі школярів. 3. Методики вивчення дитячого колективу (випишіть із психолого-педагогічної періодици 2-3 методики вивчення дитячого колективу та міжособистісних взаємин) 4. Методики визначення взаємин у дитячому колективі.
Література	1. Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 462-462. 2. Бєх І.Д. Виховання особистості : у 2-х кн. Кн. І. : Особистісно-орієнтований підхід. Теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 3. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С.182-188. 4. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2005. С. 158-170. 5. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. С. 372-391.
Питання для самоконтролю	1. Що таке колектив? 2. Назвіть ознаки дитячого колективу. 3. Які є взаємини у колективі дітей? 4. Назвіть методики визначення взаємин у дитячому колективі. 5. В чому полягає метод соціометрії ?

Навчальне видання

Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна»

Навчально-методичний посібник

Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна» / упоряд. Н. Антонюк, С. Марчук. [Електронне видання]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2025. 25 с.

Методичні вказівки призначені для підготовки студентів до практичних і семінарських занять, а також організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна». Вони містять поради щодо опанування теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань, аналізу педагогічних ситуацій та самостійного опрацювання основних понять і методів педагогіки. Використання цих рекомендацій сприяє систематизації знань, розвитку професійних компетентностей та підготовці до практичної педагогічної діяльності.

УДК 37.01(083.13)